

Actorul față cu munca

„Teatrul e poate singurul loc unde oamenii nu fug de muncă, ci, dimpotrivă, o caută“. Am încercat de multe ori să înțeleg ce inversiune formidabilă se petrece în spațiul teatral, spre deosebire de restul spațiului social, de ce în teatru oamenii se comportă anapoda, de ce aici munca pare să capete (altă) valoare, (altă) semnificație, să i se aplice o măsură aparte. Mi se pare mie, sau poate nu numai mie, că, de-a lungul preistoriei, protoistoriei și istoriei propriu-zise a societăților umane, conceptul muncii a evoluat într-un sens bizar, s-a abstractizat și a devenit din ce în ce mai impersonal, mai evanescent. Când homo erectus a căpătat treptat însușirile lui homo faber, el a pornit deja pe calea abstractizării muncii. Când s-a comportat ca o maimuță cinstită, el a cules, ca orice vietate la fel de cinstită, hrana oferită de generoasa Natură, așa cum animalele domestice (calul, boul, porcul, găina, câinele, pisica etc.), deși îl au pe om ca model, nu schițează nici cel mai vag gest de **efort**, așteptând răbdători ca Natura sau Omul să le pună la dispoziție (la o dispoziție pasivă, firește) tot (ori aproape tot) ce li se cuvine pentru a-și continua, cu sau fără folos, conviețuirea, plăcută sau nu, alături de om. Adică mâncare, apă,

medicamente, ba chiar și servicii matrimoniale. Munca animalelor domestice (cu excepția, poate, a albinelor) nu s-a inventat (e vorba mereu despre munca de procurare a hranei și nu, Doamne ferește, despre munca la care le supune Omul, punându-le să tragă la căruță, la plug, la trăsură, la sanie, s-o facă pe polițiștii în patru labe sau pe salvamontiştii în Alpi etc.). Munca omului a devenit, în schimb, așa cum arătam, din ce în ce mai abstractă, mai fără scop clar și „comestibil“, mai intermediată. Cu câteva excepții (între care Nică al lui Ion a Petrei), oamenii nu se mai cațără în pom ca să se îndoape cu cireșe, cireșe ce pot fi cumpărate la piață, nu mai scormonesc pământul ca să dezgroape tuberculii noștri cei de toate zilele, gășibili și ei la piață, și, cu alte câteva excepții, nu-și mai croiesc singuri hainele, ci le croiesc altora, nu maiucid fiarele ca să le îmbrace blana, ci o fac pentru a-i îmbrăca pe alții și a obține, în acest fel, banii cu care merg în concediu – sau pe care îi schimbă pe valută spre a deschide felurite afaceri. Devenind din ce în ce mai indirectă, munca a început să fie percepută ca o treabă inutilă, sau, mai degrabă, utilă doar pentru a face bani. Nemaifiind percepută ca un efort de subzistență, munca a început să fie socotită un fel de corvoadă plicticoasă. Așa că majoritatea (marea majoritate!) a oamenilor fug de muncă, o înjură, o blestemă sau o disprețuiesc. Celor care mi-ar riposta că totuși munca e o plăcere le-aș putea răspunde nu numai cu exemple de muncă în condițiile socialismului real, dar și cu filmul lui Chaplin „Timpuri noi“, dar și cu marea literatură a lumii, de la vicleanul Esop la pateticul Zola, de la Tolstoi la contemporanul său Cehov, de la „Frucele mâniei“ la „Bătrânul și marea“. Și încă!

Și deodată, parcă în răspăr cu întreaga evoluție a conceptului, parcă bătându-și joc de noi toți, ce ne spune Mihail Sebastian, la pagina 178 din „Jurnalul“ său? Că în teatru oamenii nu fug de muncă, ci o caută cu tot dinadinsul. Pentru omul de pe stradă aserțiunea pare o glumă sinistă, iar Sebastian, un farsor iresponsabil. Îmi pare rău pentru clișeele, prejudecățile și axiomele noastre, dar așa este în teatru. Și în teatru muncesc oameni ca noi toți, numai că oamenii aceștia nu prea acceptă să trândăvească, să stea neutri, ei vor să joace. Când se repeta **Jocul de-a vacanța**, Sică Alexandrescu a fost rugat de Agnia Bogoslava, care o interpreta pe Agnes, să intervină pe lângă autor ca să-i mai scrie câteva replici, pentru că avea prea puține... Nu este o ciudățenie, ci un lucru firesc. Actorii au în general nevoie de roluri cât mai mari, ca să stea cât mai mult cu dragul lor public, să-l „sature“. Țin minte un episod asemănător, când, repetându-se la Teatrul de Comedie **Fata morgana**, Vasilica Tastaman mă rugase insistent să-i mai scriu câteva replici, fiindcă voia să se afle cât mai mult în contact cu publicul. (A fost formidabilă în rol, dar, sunt convins, ar fi fost la fel de formidabilă chiar dacă nu i-aș fi scris replicile...)

În teatru, așa cum a remarcat Sebastian, lumea vrea să muncească. De ce? De ce în teatru, nu și în afara lui? Nu știu. E un mister. Bănuiesc că, întrucât arta scenică este exhibiție, actorul dorește să se arate din ce în ce mai mult spectatorilor. Sau poate că e vorba de altceva: fiind într-un rol, fiind cumva în „pielea“ unui „străin“, actorul nu mai are contactul acela neplăcut cu munca, fiindcă propriu-zis n-o face el, ci „altcineva“.

Sunt simple ipoteze. Ceea ce rămâne însă ca un adevăr infailibil este atașamentul actorului față de muncă. Bineînțeles, este cazul actorului cu vocație. Ceilalți sunt oameni comuni... ■